

TOSLO-2000-56087

INSTANS:	Oslo tingrett - Dom
DATO:	2005-12-02
DOKNR/PUBLISERT:	TOSLO-2000-56087
STIKKORD:	Erstatning. Ærekrenkelse. Gyldigheten av vedtak fattet av Human Etisk Forbund.
SAMMENDRAG:	Saksøkeren har krevd erstatning etter påståtte saksbehandlingsfeil forut for fratreden som tillitsmann i organisasjon, samt oppreisning for påståtte ærekrenkelser i leserinnlegg forfattet på vegne av organisasjonen. (Sammendrag er utdrag fra avgjørelsen.)
SAKSGANG:	Oslo tingrett TOSLO-2000-56087.
PARTER:	A (Advokat Per Danielsen) mot Human Etisk Forbund (Advokat Harald Stabell).
FORFATTER:	Tingrettsdommer Torstein Hellesnes. Meddommere: Toril Helene Halvorsen Bergh, Peter Anders Ehrstedt.

Saken gjelder

Saksøkeren har krevd erstatning etter påståtte saksbehandlingsfeil forut for fratreden som tillitsmann i organisasjon, samt oppreisning for påståtte ærekrenkelser i leserinnlegg forfattet på vegne av organisasjonen.

Sakens bakgrunn

Human-Etisk Forbund - i fortsettelsen benevnt som HEF eller forbundet - er en landsomfattende organisasjon, ifølge vedtektenes § 1 for « *mennesker som, ubundet av religion, vil bygge sitt livssyn og sin etikk på medmenneskelighet, personlig erfaring, egen kritisk tenkning og en oppfatning av verden og tilværelsen som har støtte i vitenskapelige metoder og resultater.* » I samme paragraf er videre anført: « *Forbundet legger til grunn for sitt arbeid de humanistiske idealer og prinsipper som kommer til uttrykk i FN's erklæring om Menneskerettighetene av 1948. Forbundet er partipolitisk uavhengig.* »

HEF er organisatorisk inndelt i en rekke lokallag rundt om i landet. I hvert fylke er det videre opprettet fylkeslag, hvis oppgave ifølge forbundets Vedtekter for fylkeslag § 2 er å « *arbeide i samsvar med Human-Etisk Forbunds vedtekter og særskilt organisere og koordinere arbeidet med forbundets oppgaver innen fylket.* » Videre er fylkeslaget « *bindeledd mellom lokallagene og Sentralstyret og i forhold til andre fylkeslag.* » Fylkeslagets styre består ifølge vedtektenes § 4 av minst 5 medlemmer og minst 2 varamedlemmer. Leder, nestleder og kasserer velges ved særskilt valg, og det er videre bestemt at « *Medlemmer til styret bør velges for en periode på 2 år.* » Fylkeslagets styre blir etter vedtektenes § 5 a valgt på årsmøtet, som skal avholdes innen utgangen av mars. Årsmøtet består av « *fylkesstyrets medlemmer, varamedlemmer og delegater valgt av lokallagene.* »

A - i fortsettelsen benevnt som A - var i flere tiår medlem av HEF, og gjorde opp gjennom årene en ikke ubetydelig innsats for forbundet på forskjellige plan. I 1999 satt han som styreleder i Vest-Agder fylkeslag. A var samtidig medlem av Fremskrittspartiet, men han hadde ikke tillitsverv der. Dette medlemskapet antas allment kjent blant de berørte i HEF da han ble valgt til styreleder.

Fredag den 6. august 1999 ble i Avisen Fædrelandsvennen trykket et leserinnlegg forfattet av A, og med følgende overskrift: « *Hedstrøm og Kleppe har rett.* » Innlegget hadde følgende innhold:

De av oss som har levd en stund vil huske hvordan noen ganske få borgere i dette land så faren som truet ved den opprustning som fant sted i Europa i 1930-årene. De ivret for at Norge

måtte øke forsvarsevnen og pekte på at Norge kunne bli angrepet og okkupert over natten. De som våget å stå fram ble hudflettet i avisene og på møter - de ble latterliggjort - de ble karakterisert som « krigshissere ». Norske offiserer som gikk på gaten i uniform ble spyttet på - og fra folkemengden ble det ropt til soldaten: « Brekk i stykker geværet! » Forsvarsvenn ble et skjellsord. Vi vet alle hvordan det gikk. De som ble mobbet fikk rett. Enkelte av dem fikk i ettertid heltestatus. I vår tid er det Øystein Hedstrøm og Vidar Kleppe som roper et varsku og som blir mobbet og trykket ned i sølen når de peker på innvandringspolitikken farer - som kan innebære at landet og samfunnet i fremtiden ikke er underlagt rettsstatens og velferdsamfunnets skrevne og uskrevne lover, regler og normer generasjonene har kjempet fram. Mobberne utbasunerer hemningsløst at vi burde ha tatt imot langt flere innvandrere. Fri innvandring er det eneste saliggjørende, hevder enkelte. Ja, hvorfor ikke ta imot for eksempel 20.000 innvandrere i året? Den norske stat har jo en enorm pengebølge! I store deler av Europa har politikerne forgjeves forsøkt å stramme inn etter at de gjennom en årrekke har tatt imot millioner av økonomiske innvandrere. I Frankrike er det nå 14 enklaver der det er innvandrerghettoer hvor fransk kultur, lov og orden er destruert. Verken fransk politi eller brannmannskaper våger seg inn i disse innvandrersområdene uten videre. Her hersker lovløse tilstander - og verre vil det bli. Hele Europa - inklusive Norge - vil i fremtiden kunne bli et Balkanområde. Dette er problemer som bl.a. våre barnbarn barn trolig vil måtte kjempe med - som et resultat av den politikk som føres i dag som ikke er i det norske folks interesse. I 1940 tok inntrengerne som følge av datidens politikk Norge i ett jafs natten over. I nyere tid vil det norske samfunn bli underminert gjennom flere generasjoner som følge av dagens holdning som er: Slipp innvandrerne inn - de er en ressurs for vårt land. Hedstrøm og Kleppe vil om 100 år fremstår som lysende enere - fordi de advarte.

Innlegget førte til reaksjoner, bl.a. brakte avisen Lindesnes et intervju med lederen for lokallaget i Mandal, Jacob Erstad, med overskriften « Jacob Erstad vil kaste egen fylkesleder » og med følgende innhold:

Hadde vi hatt en ekskluderingsparagraf i Human-Etisk Forbund, ville vi brukt den nå. A trekker til torgs en del oppfatninger som går helt på tvers av hva Human-Etisk Forbund står for, sier Jacob Erstad. Han er indignert over As støtte til parhestene Hedstrøm og Kleppe når det gjelder innvandringspolitikken. - Han signerer brevet som Frpmann, og skal selvfølgelig få mene hva han vil. Men A er uløselig knyttet til forbundet for mange. Men meningene hans har ingenting til felles med de verdier og det livssyn som Human-Etisk Forbund står for, understreker Erstad.

Lovløse ghettoer

A tegner i sitt leserbrev et bilde av fremtidens Norge med innvandringsghettoer der norsk lov ikke gjelder. Han trekker sammenligninger med tyskernes invasjon av landet i 1940, og mener Hedstrøm og Kleppe er visjonære i sin fordømmelse over den innvandringspolitikken som blir ført.

Skader forbundet

Dette er meninger vi skulle vært ferdig med for femtiseksti år siden. Dessuten skader A forbundet med måten han går frem på, og det er ingen tjent med, sier Erstad. I går sendte han brev til alle styremedlemmene i fylkesstyret samt de lokallagslederne som ikke er representert der. Oppfordringen er å kaste A - hvis han ikke trekker seg frivillig. - Jeg vil snakke med noen av dem utover kvelden, men regner med å ha støtte fra de fleste. Forslaget er at det stilles mistillitsforslag mot A på fylkesstyremøtet 23. august, forteller Erstad.

A orientert

Erstad har pratet med A, og orientert ham om det brevet som blir sendt ut. Han har ikke fått noen signaler tilbake. Når det gjelder ny leder, er ikke Erstad bekymret. - Det viktigste nå

er å få ordnet opp i dette. Jeg har vært i kontakt med to medlemmer som vil melde seg ut dersom A fortsetter. Slik det er nå, har vi et styre som fint kan fungere uten leder frem til årsmøtet, sier han.

Erstad tok også telefonisk initiativ overfor de øvrige av fylkesstyrets medlemmer for å få A fjernet som leder. Det var allerede innkalt til styremøte den 23. august, og Erstad og det som er opplyst å være et flertall av styremedlemmene ønsket å ta As posisjon opp på møtet. A selv ønsket møtet utsatt, idet han mente at temaet fordret en bredere prinsipiell diskusjon som trengte lengre forberedelsestid både for ham selv og de øvrige medlemmer. Han besluttet derfor møtet utsatt til 6. september. Det oppsto endel disputt omkring spørsmålet om utsettelse, blant annet ble forholdet mellom A og organisasjonssekretær Røssaak anstrengt. Retten finner det ikke nødvendig å gå i detalj om dette.

Sentralstyret i HEF hadde møte i helgen 20/21. august. As leserinnlegg og hans fortsatte verv som fylkesleder ble tatt opp også der, og det ble den 22. august sendt ut pressemelding med følgende innhold:

Sentralstyret i Human-Etisk Forbund har på sitt møte i helgen vedtatt å uttrykke forståelse for de medlemmene i Vest-Agder fylke som ønsker at A skal trekke seg fra sitt verv som fylkesleder i Human-Etisk forbund. (Vedtaket er i sin helhet referert nedenfor).

Bakgrunnen for saken er et leserinnlegg fra A som sto på trykk i Fædrelandsvennen 6. august 1999, der han uttrykker sin støtte til det syn som Øystein Hedstrøm og Vidar Kleppe har på innvandring i Norge. (se nedenfor)

Mandag 23 august vil saken ble behandlet på fylkesstyremøte i Vest-Agder. Der vil det bli foreslått at styret oppfordrer A til å trekke seg fra sitt verv som fylkesleder. Dersom et slikt forslag får flertall og A ikke trekker seg, vil det rolig bli innkalt til et ekstraordinært årsmøte i Vest-Agder fylkeslag senere. Et slikt årsmøte kan velge ny fylkesleder.

Her er vedtaket som ble fattet av sentralstyret i Human-Etisk Forbund nå i helgen:

« Sentralstyret i Human-Etisk Forbund, HEF, har stor forståelse for den mistillit som har vært framsatt av medlemmer og lokale tillitsvalgte mot fylkesleder A i Vest-Agder.

Sentralstyret er av den oppfatning at A har blandet rollene som partipolitiker for FrP og tillitsvalgt i HEF.

Politikeren A sine uttalelser om innvandringspolitikk er sterkt i strid med humanistiske verdier som forbundet bygger all sin virksomhet på. Uttalelsene hans er i strid med vedtak fattet på landsmøter i HEF.

Sentralstyret ber A om å ta konsekvensene av at han ikke lenger har tilstrekkelig tillit som fylkesleder, landsstyremedlem og talsperson for forbundet ».

Avslutningsvis i pressemeldingen ble As innlegg gjengitt i sin helhet.

A ble lørdag kveld den 21. august kontaktet over telefon av et av sentralstyremedlemmene og meddelt at saken ble behandlet, derunder at det ville komme utspill i pressen. A ble imidlertid ikke invitert til å gi noen nærmere redegjørelse for sitt syn overfor sentralstyret.

Sentralstyret gav videre medlemmet Brit Nustad i oppdrag på vegne av sentralstyret å utarbeide et innlegg til Fædrelandsvennen. Innlegget ble inntatt i avisen den 24. august under overskriften « A spiller på fremmedfrykt », og hadde følgende innhold:

A, Kristiansand Frp, har med sitt innvandringspolitiske utspill i Fædrelandsvennen 6. august satt mange sinn i kok. Når han, som Øystein Hedstrøm og Vidar Kleppe, kritiserer norsk innvandringspolitikk og advarer mot et nytt 9. april, settes sterke følelser i sving. Innvandrerne er våre fiender. Tillater vi fortsatt innvandring, vil de, inntrengerne, overta landet vårt som nazistene i 1940. Hedstrøm og Kleppe blir omtalt som helter fordi de så sterkt advarer mot krigsfare som innvandrerne og flyktingene representerer. Vi har fiender på norsk jord (!) ifølge A. Meningsmotstanderne blir karakterisert som mobbere av A. Innlegget oser av menneskeforakt og spiller på fremmedfrykt og rasisme. Sentralstyret i Human-Etisk Forbund

(HEF) har stor forståelse for at innlegget har vakt sterke reaksjoner i og utenfor forbundet. HEF legger til grunn de positive verdier, idealer og prinsipper som kommer til uttrykk i FNs menneskerettserklæring. HEF forsvarer menneskeverdet og vi ønsker å fremme det humanistiske livssynet vårt. Vår ideologi og politikk finner vi i vedtekter og landsmøtevedtak. Tillitsvalgte og talspersoner i forbundet skal selvsagt lojalt forsvare demokratisk fattede vedtak. Hva står Human-Etisk Forbund for? Nei til rasisme og nynazisme var overskriften på landsmøtevedtak i 1993 der det bl.a. heter: « Human-Etisk Forbund ønsker å delta i aktiv verdiformidling og sosialetisk innsats mot rasisme og nynazisme i det norske samfunn. Norge har en solid tradisjon som demokrati og rettsstat. Men demokrati er ikke bare en styreform, det er også en livsform. Det handler blant annet om flertallets respekt for mindretallet og om solidaritet og omsorg for svakstilte grupper (...) HEF mener at forakt for svakhet er et av nynazismens vilkår. Den økte folkevandringen er en utfordring til å se mangfoldets muligheter og ressurser - også i Norge. Politikerne har et ansvar for at grupper ikke settes opp mot hverandre. Vilårene som bys flyktninger og innvandrere må tilrettelegges slik at det ikke skapes kunstige motsetninger i samfunnet (...) » Mange søker asyl i Norge pga religiøs eller politisk forfølgelse, men asylretten praktiseres strengt: Opphold på humanitært grunnlag blir i stor grad avslått. Landsmøtet i HEF vedtok i 1997 at vi « spesielt vil vekle en styrking av asylretten og barns rett til statsborgerskap » . (arbeidsprogrammet vårt 1997-99). Noas fikk humanistprisen i -93 fordi HEF ønsket å hedre Annette Thommessen og Noas for deres utrettelige arbeid for asylsøkere. Noas uredde kritikk av myndighetene og saklige kritikk mot enkeltpersoner og grupper som gjennom ulike former for rasisme og intolerante holdninger motarbeider grunnleggende humanistiske verdier. Som landsstyrerepresentant i HEF skal A bidra til å kontrollere at HEF drives etter landsmøtevedtak og informere om vår politikk og vårt livssyn på en positiv måte. I innlegget « Innvandringpolitikk og humanisme » 11. august uttaler A seg både som talsmann for HEF og som partipolitiker. Den sammenblandingen av roller er kritikkverdig. A må ta av seg den ene hatten! Sentralstyret er glad for hans uttalelser til Fædrelansvennen der han sa at han ikke ønsker å skade HEF. Skade er allerede skjedd. Når han i sitt siste innlegg stiller spørsmål om dagens innvandringspolitikk er i samsvar med HEFs ideologi, avslører han at han kanskje ikke kjenner de politiske vedtak og ideologien som ligger til grunn for HEFs klare antirasistiske politikk.

Brit Nustad

For sentralstyret i HEF

Innleggets nærmere innhold er opplyst konferert med ihvertfall noen av sentralstyrets medlemmer før dette ble sendt til avisen.

På tross av As anmodning ble fylkesstyremøtet den 23. august ikke utsatt. Forut for møtets oppstart meddelte A at han trakk seg som fylkesleder, hvorpå et mulig mistillitsforslag mistet sin aktualitet.

A hadde de senere år fungert som kursleder ved forberedelsene til borgerlig konfirmasjon i Kristiansand og hatt en inntekt på rundt kr 5.000,- årlig av dette. Han søkte samme høst om slikt oppdrag også for kurs som skulle avvikles i 2000, men mottok avslag fra lokallaget i form av brev av 3. november 1999. I brevet er anført: « Begrunnelsen for dette er HEF's sentralstyrevedtak av 22.8.99. Der ble det uttalt at du ikke hadde tillit som talssperson for HEF. Som kursleder for konfirmantene er du, slik styret og BK-utvalget ser det, « HEF sitt ansikt utad » og dette vil komme i konflikt med tidligere nevnte vedtak. » A har heller ikke siden fungert som kursleder.

Ved stevning til Oslo byrett av 7. april 2000 anla A søksmål mot HEF. Han krevde sentralstyrets mistillitserklæring av 22. august 1999 kjent ugyldig. Videre krevde A seg tilkjent erstatning fastsatt etter rettens skjønn. HEF inngav rettidig tilsvaer og krevde gjennom dette saken avvist. Retten avviste under saksforberedelsen kravet hva angår ugyldighet, men besluttet erstatningsspørsmålet fremmet.

Hovedforhandling ble avholdt i dagene 20. - 22. september 2005. A møtte med sin prosessfullmektig. For HEF møtte partsrepresentant samt prosessfullmektig. Retten mottok forklaring fra tilsammen 12 vitner, og det ble forøvrig foretatt den dokumentasjon som fremgår av rettsboken.

A har i det vesentlige anført:

Det er klar rettsoppfatning at det ved eksklusjoner fra foreninger må settes krav til saksbehandlingen. Tilsvarende krav må settes når det som her er snakk om å frata et medlem tillitsverv.

Det er As oppfatning at vesentlige krav til saksbehandlingen ble tilsidesatt forut for hans fratreden som fylkesleder. En sak av så vesentlig betydning og med så mange prinsipielle sider burde ikke behandles som en eventuelpost på et styremøte hvor innkalling alt var sendt ut og dagsorden fastlagt. Det er styreleder som innkaller til styremøter og som også har retten til å omberamme disse. Denne retten ble klart tilsidesatt, og det er grunn til å tro at styreflertallets oppfatning ville ha gått i As favør, dersom A hadde blitt gitt den nødvendige tid til å klargjøre sine standpunkter.

Videre har sentralstyret ved sitt innspill av 20/21. august.1999 opptrådt utillatelig. Sentralstyret skulle idet hele tatt ikke ha behandlet saken, idet valg og også entledigelse av fylkesleder ligger under fylkeslaget. A ble videre ikke varslet før saken ble behandlet - han fikk kun en kort telefonisk melding da behandlingen alt var i gang eller nær avsluttet -, og han fikk ikke anledning til å fremlegge sitt syn. Sentralstyret må videre ha hatt en misforstått oppfatning av det reelle innholdet i hans leserinnlegg før det som er omtalt som « *vedtak* » ble fattet. Det er videre As oppfatning at sentralstyrets behandling direkte resulterte i hans avgang, idet en fylkesleder umulig kunne fortsette i vervet etter at sentralstyret hadde uttrykt mistillit til ham og også publisert denne offentlig.

Etter As oppfatning var fylkesstyrets og sentralstyrets behandling den direkte årsak til at han mistet videre oppdrag som kursleder og muligheten for andre oppdrag for HEF. A henviser til begrunnelse gitt i brev fra lokallaget i Kristiansand av 3. november 1999. Således har A mistet muligheter for inntekter fra oppdrag som han ellers ville ha blitt tilbudt og som han også ville ha akseptert. Subsidiært er det As oppfatning at hans oppgave som kursleder var et ansettelsesforhold, som han er blitt oppsagt fra på usaklig måte etter en ikke akseptabel saksbehandling.

Det er videre As oppfatning at innholdet i leserinnlegget fra Brit Nustad på vegne av sentralstyret, inntatt i Fædrelandsvennen den 24. august, innebærer straffbar ærekrenkelse, som han krever økonomisk oppreisning for. Spesielt fremheves setningen « *Innlegget oser av menneskeforakt og spiller på fremmedfrykt og rasisme.* » Sentralstyret må ha misforstått innlegget fullstendig, hvilket det ikke ville være grunnlag for ved en gjennomlesning av den grundighet som må kreves før det forfattes et motinnlegg med karakteristikk av den art som er sitert ovenfor. Ærekrenkelsen er straffbar etter straffeloven § 247, hvorpå erstatning blir å tilkjenne etter skadeserstatningsloven § 3-6.

Tilsvarende innebærer de utsagn som Jacob Erstad fremsatte i intervju med ham i avisen Lindesnes den 11. august en ærekrenkelse som det også skal gis oppreisning for. Erstad er lokallagsleder i Mandal, og HEF står ansvarlig for de uttalelser tillitsmenn gir i kraft av deres verv.

A nedla slik påstand:

1. Human-Etisk Forbund dømmes til å betale A erstatning med et beløp fastsatt etter rettens skjønn, begrenset oppad til kr 50.000,- med tillegg av lovens rente fra forfall til betaling skjer.
2. Human-Etisk Forbund dømmes til å betale A oppreisning med et beløp fastsatt etter rettens skjønn, begrenset oppad til kr 100.000,-, med tillegg av lovens rente fra forfall til betaling skjer.
3. Human-Etisk Forbund dømmes til å betale As saksomkostninger med tillegg av lovens rente fra forfall til betaling skjer.

HEF har i det vesentlige anført:

HEF påpeker innledningsvis at A selv valgte å trekke seg som fylkesleder. Spørsmålet om gyldigheten av det som er benevnt som « *vedtak* » er avvist, og spørsmål omkring forutgående saksbehandling er da uten betydning.

HEF hevder imidlertid at innholdet i As innlegg av 6. august brøt så radikalt med de verdier

HEF står for at det måtte handles. HEF hadde mottatt en rekke reaksjoner, både fra medlemmer og ikkemedlemmer. Det var forut for det berammede styremøtet et flertall i styret for at A måtte fratre. Det må da være dette flertallets rett å kreve møter avholdt, nekte å utsette møter og også sette dagsorden for møtene.

Grunnet reaksjonene måtte også sentralstyret gripe inn. Det vises til at sentralstyret hadde et ansvar for å opprettholde HEF' renomme utad, også hva angår saker som utspilte seg i organene lokalt. Imidlertid bestrides at HEF har gitt fylkeslaget noe påbud, og fylkeslaget sto helt fritt til selv å vurdere om de fortsatt ønsket A som leder.

Uansett er det ingen sammenheng mellom As fratreden som fylkesleder eller saksbehandlingen forut for dette og opphøret av hans engasjementer som kursleder. For oppdrag som kursleder fordres ingen tillitsverv. A kunne uansett ikke påregne nye engasjementer. For det første hadde lokallaget i Kristiansand fått betenkeligheter knyttet til As pedagogiske opplegg. For det andre hadde også lokallagets medlemmer lest As leserinnlegg. Det var innholdet i dette, og ikke hans fratreden fra fylkesledervervet og saksbehandlingen omkring dette, som gjorde lokallaget avvisende til fremtidige engasjementer. Uansett er det et spørsmål om hvor lenge A ville ha fortsatt som kursleder i fremtiden. Endelig bestrider HEF at det her forelå noe ansettelsesforhold.

Det var her snakk om typiske engasjementer som var avsluttet på siste kursdag og hvor nytt fremtidig oppdrag krevde ny avtale.

Hva angår Brit Nustads/sentralstyrets leserinnlegg av 24. august, erkjennes at Nustad skrev dette på vegne av sentralstyret, og at HEF som sådan står ansvarlig for dette. Innlegget kan imidlertid ikke sees stridende mot straffelovens ærekrenkelsesbestemmelser. For det første anføres at det er innleggets innhold, og ikke A som person, som angripes. For det andre er det faktisk grunnlag for karakteristikkene, basert på innholdet av As eget innlegg, til stede. Uansett var As eget innlegg av så sterk karakter at HEF i lys av As posisjon som fylkesleder klart måtte distansere seg fra dette.

Hva endelig angår de påstander som ble fremsatt i intervju med Jacob Erstad, kan ikke HEF stå ansvarlig for disse. HEF som forbund har ikke satt ham i denne posisjonen, og det vil være uholdbart om et forbund som sådan skulle stå ansvarlig for hva lokale ledere skulle uttale. Uansett kan ikke Erstads uttalelser innebære noe straffbar ærekrenkelse.

HEF har nedlagt slik påstand:

1. Human-Etisk Forbund frifinnes.
2. A betaler sakens omkostninger

Rettenns bemerkninger.

Ad spørsmålet om erstatning for tapte inntekter som kursleder.

Retten legger til grunn at A, etter i flere år å ha fungert som kursleder ved forberedelser til borgerlig konfirmasjon, ble erklært uønsket til denne oppgaven for 2000, og dette med oppgitt begrunnelse i sentralstyrets erklæring av 22. august 2000.

Under hovedforhandlingen ble av et av vitnene bemerket at A uansett ikke ville ha blitt gitt denne oppgaven fremover, idet hans læremetoder ble ansett som gammelmodige i relasjon til HEF's undervisningsopplegg. Denne antydningen fremkom først under hovedforhandlingen, og den ble ikke fremsatt av person som hadde direkte ansvar for utvelgelsen av kursledere. Retten anser denne alternative årsak som så vidt svakt dokumentert at den ikke kan vektlegges. Således finner retten det sannsynliggjort at det var de ovenfor beskrevne begivenheter i august 1999 som forårsaket opphøret av As ledelse av kurs i HEF's regi.

A har prinsipielt anført at han var ansatt som kursleder, og at avslaget av 3. november 1999 således innebar en oppsigelse. A anser denne oppsigelse som usaklig.

Retten kan imidlertid ikke se at forholdet hadde de karakteristika som preger et ansettelsesforhold etter arbeidsmiljøloven. Riktignok hadde A fungert som leder av kursene i flere

år, slik at det kan konstateres en viss kontinuitet. Det dreide seg imidlertid om få timer pr. år, og disse gikk over en begrenset del av året. Således hadde forholdet et preg av « sesongarbeid » eller « prosjektarbeid, » som anses avsluttet idet oppdraget - her konfirmasjonsforberedelsene - var gjennomført. En gjentakelse neste år var hele tiden basert på forutgående kontakt om dette mellom partene med påfølgende avtale gjeldende for det forestående kurset. Således finner retten det klart at man her ikke står overfor noe ansettelsesforhold som termineres ved en oppsigelse, men derimot et prosjektarbeid som har sin avslutning idet årets konfirmasjonsforberedelser var gjennomført. Således foreligger ingen oppsigelse idet forholdet alt var avsluttet, og da heller ingen usaklig oppsigelse.

Subsidiært har A krevd erstatning på et alminnelig rettsstridsgrunnlag, og da med spesiell henvisning til det han oppfatter som feil i saksbehandlingen forut for hans avgang som fylkesleder. Etter As oppfatning var det disse feil som førte til at han mistet fremtidige oppdrag som kursleder.

Innledningsvis vil retten bemerke at det i visse tilfeller også for engasjementer kan oppstilles en plikt til reengasjering. Dette kan eksempelvis tenkes i jevnlig tilbakevendende undervisningsopplegg hvor den engasjerte nedlegger et betydelig arbeid i forberedelser som ikke honoreres særskilt og som heller ikke reflekteres i timeprisen, og hvor avlønningen således kun lar seg forsvare i forventningen om fremtidige gjentakelser på basis av en gang for alle nedlagte forberedelser. Det må imidlertid oppstilles meget sterke holdepunkter i denne retning før reengasjement kan oppstilles som en rettslig plikt. Retten kan ikke se at denne situasjonen er til stede i nærværende sak.

I erstatningsrettslig sammenheng vil det imidlertid være tilstrekkelig å sannsynliggjøre en faktisk forventning i form av fremtidige engasjementer i fravær av den eventuelt rettsstridige handling. Spørsmålet vil således være om A, hvis begivenhetene i august 1999 tenkes borte, kunne ha forventet fortsatte engasjementer som kursleder.

Retten har ovenfor funnet å måtte se bort ifra antydninger om pedagogisk misnøye som eventuell årsak til bortfallet. Andre alternative årsaker er ikke påvist. Retten må etter dette konstatere at det var As leserbrev som var bakgrunnen for dette, hvilket også oppgis som begrunnelse i lokallagets brev av 3. november.

Det er imidlertid ikke derved gitt at den saksbehandling som fant sted i forbindelse med opphøret av vervet som fylkesleder var eneste årsak til opphøret av oppgaven som kursleder. Retten er oppmerksom på at sentralstyrets uttalelse, også omhandlende As verv som fylkesleder, er den oppgitte begrunnelse i brevet av 3. november 1999. Retten stiller seg imidlertid spørsmål om A uavhengig av saksbehandlingen i fylkesledersaken ville ha mistet fremtidige engasjementer som kursleder. Konkret stiller retten seg spørsmål om innholdet i As leserinnlegg av 6. august i seg selv var tilstrekkelig til å gjøre ham uønsket som kursleder, og om henvisningen til sentralstyrets uttalelse heller hører til i kategorien « takknemlige påskudd.» Retten bemerker bl.a. at underskriver av brevet og samtidig leder av lokallaget, Margretha Myren, sto som forfatter av leserbrev til Fædrelandsvennen av 13. august hvor hun karakteriserte As angivelige holdning i såvidt sterke ordelag at retten vanskelig kan se hvordan hun i lys av sine uttrykte holdninger til A kunne finne ham egnet som kursleder. Retten kjenner ikke de øvrige lokallagsmedlemmenes holdning til As uttalelser, men retten vil uansett anta at lederen vil ha en sterk posisjon ved avgjørelsen. Man kan si seg enig eller uenig både i Myrens oppfatning av As holdninger, av hennes egne til de samme spørsmål og om hennes vurdering av forenligheten med HEF's uttrykte formål. Det avgjørende er imidlertid at valg av kursledere, så lenge det ikke foreligger noen rettslig forpliktelse, jfr. ovenfor, vil være underlagt privat autonomi. Styret i lokallaget vil stå fritt, og dets valg vil ikke være rettsstridig, og dermed erstatningsutløsende, uaktet rasjonaliteten i dette.

Idet begge parter har disponert det vesentligste av sine prosedyrer på spørsmål omkring saksbehandlingen i tilknytning til styrelederposisjonen, finner retten uansett å gå inn på sider av denne, dog med følgende begrensning: Etter at spørsmålet om gyldigheten av sentralstyrevedtaket er blitt avvist under saksforberedelsen, gjenstår (med unntak av oppreisningsspørsmålet, jfr. nedenfor) et krav om erstatning for tap i inntekt. Dette tapet er imidlertid tilknyttet kursledelse, og ikke tap av posisjon som fylkesleder (som var ulønnet.) Det foreligger ingen faktisk eller rettslig binding mellom disse posisjoner, idet det til et engasjement som kursleder ikke er knyttet krav om andre tillitsverv. Således vil ikke en eventuell feil i saksbehandlingen tilknyttet fylkesledervervet i seg selv forårsake det tap som det er krevd erstatning for. Retten finner da ingen grunn til å gå inn på saksbehandlingen

internt i fylkeslaget, derunder spørsmålet om behandlingen burde ha vært utsatt, hvem som hadde myndighet til å fastsette dagsorden etc.

Derimot er sentralstyrets uttalelse av 21. august - lansert som « *Pressemelding* » og benevnt som « *Vedtak* » i brevet av 3. november - oppgitt som den direkte begrunnelse for avslaget om nytt engasjement som kursleder, hvilket oppfordrer retten til følgende bemerkninger:

Sentralstyrets uttalelse hadde et todelt motiv: For det første å markere en avstand til de synspunkter som A hadde uttrykt i sitt leserinnlegg. For det andre - i forlengelsen av det første - å bidra til As sorti som fylkesleder. Retten finner det klart at sentralstyret ved uttalelsen tilknyttet As tillit, og i særdeleshet når denne uttalelsen ble lansert som pressemelding, gjorde hans videre posisjon som fylkesleder umulig. As egen påfølgende fratreden var da fra hans side en lojal handling overfor organisasjonen, og også den eneste mulige. Retten kan videre langt på vei slutte seg den kritikk av sentralstyrets fremgangsmåte som er gjort av A: Retten bemerker for det første at kompetansen til valg av fylkesstyre etter § 5a i Fellesvedtektene for fylkeslag tilligger fylkeslagets årsmøte. Etter § 4 velges leder ved eget valg. Av alminnelig organisasjonspraksis følger at kompetansen til å entlegge styre/leder tilligger de samme organer. Som bemerket ovenfor, gjorde sentralstyrets publiserte uttalelse en videre lederposisjon for A til en umulighet. Således ble uttalelsen i seg selv rettsskapende, idet man fratok de reelt stemmeberettigede - styremedlemmene i fylkeslaget - muligheten for selv å vurdere på fritt grunnlag om det som begrunnet mistillitsforlaget - leserinnlegget - diskvalifiserte fra videre lederskap. Retten har store problemer med å forstå at denne opptreden fra sentralstyrets side innebærer lojal oppfølging av forbundets egne vedtekter, derunder den respekt for lokaldemokratiet som vedtektene selv legger opp til. Retten har tilsvarende store problemer med å forstå at sentralstyret selv ikke innså virkningene av sin uttalelse før denne ble sendt ut i form av pressemelding. Videre bemerker retten at man sto overfor en personalsak med atskillig preg av disiplinærsak. A hadde i en årrekke tjent forbundet og nedlagt en til dels stor innsats. Retten ser sentralstyrets behov for en markering av at leserinnleggets holdninger ikke representerte HEF's standpunkter, hvis så var tilfellet. Derimot kan retten vanskelig se behovet for å ta opp og gjøre til hovedsak tilliten til A som fylkesleder, og dertil publisere dette gjennom pressen med de konsekvenser dette måtte få både med hensyn til fylkesstyremedlemmenes reelle kompetanse og med hensyn til As omdømme. Retten bemerker i den forbindelse at temaet klart ligger i ytterkanten av HEF's formål - det kan ikke uten videre utledes av HEF's formålsparagraf -, og det har videre sterke politiske islett hvor det som utlegges som HEF's forhold ikke lett lar seg skille fra sentralstyremedlemmenes egne politiske synspunkter. Hvilket også oppfordrer til varsomhet. Retten bemerker endelig at sentralstyrets oppfølging som nevnt langt på vei fikk karakter av disiplinærsak. Behandlingen ble innledet lørdag den 20. august uten at A ble varslet om dette. Han ble kontaktet lørdag kveld og meddelt at det ville komme en uttalelse. Han ble imidlertid aldri invitert til å fremsette sine synspunkter overfor sentralstyret før det som i pressemeldingen er benevnt som « *vedtak* » ble truffet. Retten finner den ovennevnte opptreden uheldig og lite forenlig med det retten anser som anerkjente prinsipper for behandlingen av det som sentralstyret selv de facto valgte å gjøre til en personalsak.

Imidlertid valgte A selv å fratre, og spørsmålet om vedtakets gyldighet er avvist. Det knyttet seg videre intet økonomisk tap til tapet av posisjon som styreleder. Det spørsmål som retten derimot vil bli stilt overfor, er om eventuelle saksbehandlingsfeil som ledd i håndteringen av en posisjon mot fylkesleder vil innebære erstatningsbetingende handling i en annen relasjon, nemlig ved spørsmål om reengasjement som kursleder. Retten henviser til det som er skrevet ovenfor om de manglende formelle bindinger mellom de to funksjoner.

Det er rettens oppfatning at det som måtte være klanderverdig opptreden i en sammenheng ikke nødvendigvis vil være erstatningsutløsende opptreden i annen sammenheng. Hva angår posisjonen som fylkesleder, tiltok sentralstyret seg selv en rolle i denne saksbehandlingen og gjorde en videre posisjon for A umulig. Hva angår oppdrag som kursleder, kan ikke statueres samme bånd mellom uttalelsen og videre oppdrag, selv om lokallaget i sitt avslag har valgt å henvise til uttalelsen. I denne relasjon fremstår sentralstyrets uttalelse som en meningsytring uten gitte konsekvenser. Man kan si seg enig eller uenig med hensyn til innhold og skjønnsomhet, men som meningsytring vil den i denne sammenheng ligge innenfor de erstatningsfrie rammer.

Således er det rettens oppfatning at saksbehandlingen i spørsmålet om fylkesledervervet, selv om det var denne og ikke den oppfatning av As egnethet som kursleder som lokallaget selv hadde dannet seg etter lesing av As innlegg som medførte uteblitt rengasjement, ikke vil være en handling utløsende erstatning for tap av oppgaver som kursleder.

HEF må etter dette frifinnes i denne del av søksmålet.

Ad spørsmålet om oppreisning:

A har krevd seg tilkjent oppreisning med bakgrunn i 2 tilfeller av påståtte ærekrenkelser: Henholdsvis i form av innholdet i leserinnlegg forfattet av Brit Nustad på vegne av sentralstyret i HEF, inntatt i Fædrelandsvennen den 28. august 1999, samt for uttalelser fremsatt av lokallagsleder i Mandal, Jacob Erstad, i avisen Lindesnes' intervju med ham, inntatt den 11. august 1999.

Retten vil først behandle leserinnlegget av 28. august, referert ovenfor under « sakens bakgrunn: »

Retten bemerker innledningsvis at innlegget er forfattet og signert av Brit Nustad, dog « *For sentralstyret i HEF.* » Hun var dagen før av sentralstyret blitt anmodet om å forfatte et innlegg, og innholdet er opplyst i hvert fall opplest for flere av de øvrige medlemmer før innsendelse. Retten finner det da ikke tvilsomt at HEF som sådan står erstatningsrettslig ansvarlig for innlegget, hvilket heller ikke er bestridt.

Hva A særlig har funnet stridende mot straffelovens § 247, er utsagnet om at « *Innlegget oser av menneskeforakt og spiller på fremmedfrykt og rasisme.* »

Det er fra HEF anført at det er innleggets innhold som er angrepet, og således ikke A som person. Retten kan tenke seg situasjoner hvor det er mulig å skille innhold og forfatter, eksempelvis hvor en debattant ved sin analyse av motdebattants utsagn gjør oppmerksom på at dette etter hans oppfatning faller inn under en spesiell, kanskje belastet, ideologi. Det er imidlertid ikke en slik utlegning Brit Nustad har gjort. Når det anføres at et innlegg « *oser av menneskeforakt,* » går dette etter rettens oppfatning direkte på As person dit hen at han av Nustad utlegges som « menneskeforakter. » Når innlegget videre etter Nustads syn « *spiller på fremmedfrykt og rasisme,* » utlegges for så vidt ikke A personlig som rasist, men han anklages for bevisst å utnytte/fremme eventuelle rasistiske holdninger i befolkningen for å styrke sitt budskap.

Retten finner det videre klart at så vel en karakteristikk som « menneskeforakter » som en påstand om vilje til å benytte en så belastet holdning som rasisme til å fremme sine synspunkter klart er egnet til å skade As gode navn og rykte og således vil være stridende mot straffeloven § 247. Retten har i den sammenheng vært oppmerksom på at innlegget var et svar på As eget innlegg, som noe over 2 uker tidligere også var tilgjengelig for leserne. Dersom innlegg følger tett på hverandre i en debatt, kunne hevdes at leserne/lytterne selv kan vurdere rimeligheten i motinnlegget opp mot det som ble kommentert, og at den injurierende kraften av den grunn kunne være tvilsom. I nærværende tilfelle må imidlertid motinnlegget antas lest av en rekke mennesker som ikke hadde lest As forutgående innlegg, og således fikk motinnlegget som eneste inntrykk av As holdninger. Ytterligere må antas at det nærmere innhold av As innlegg var gått i glemmeboken for mange, og at motinnlegget derfor gav grobunn for et mulig forfeilet inntrykk. Således ser ikke retten As eget innlegg som noen samtidig korreksjon av det inntrykket som motinnlegget skapte.

Spørsmålet vil videre være om As leserinnlegg av 6. august gir grunnlag for de ovenfor siterte karakteristikker, jfr. straffeloven § 249 nr. 1.

Retten sammenfatter As leserinnlegg som følger:

A uttrykte for det første en frykt for at det han beskrev som « *landet og samfunnet,* » « *kultur, lov og orden* » og « *det norske samfunnet* » som følge av daværende innvandringspolitikk ville bli « *underminert gjennom flere generasjoner.* » Resultatet vil kunne bli en utvisking av « *velferdssamfunnets skrevne og uskrevne lover, regler og normer generasjonene har kjempet fram.* »

Så langt retten kan lese innlegget, så A det som mål å beskytte det som gjerne omtales som norsk kulturarv, og han gjorde oppmerksom på at denne vil være utsatt i fremtiden. Retten kan ikke se det som annet enn høyst legitimt å markedsføre nåværende norsk kultur som det av ham antatt

beste for denne nasjonen. I dette ligger ingen desavuering av andre folkegruppers kulturer, praktisert i disses hjemland. Etter rettens oppfatning ville det imidlertid uansett være tillatt å anse norsk kultur som generelt bedre enn andre folkegruppers uten å kvalifisere for de karakteristikker som Brit Nustad på vegne av sentralstyret gav i sitt motinnlegg, jfr. nedenfor.

A gjorde videre i sitt innlegg en kobling mellom på den ene siden Tysklands angrep på Norge i 1940 og latterliggjøring av de som advarte mot denne utviklingen og på den annen side den « mobbing» som beskrives av de som « peker på innvandringspolitikkenes farer.» Han konkluderte som følger: « I 1940 tok inntrengerne som følge av datidens politikk Norge i ett jafs natten over. I nyere tid vil det norske samfunn bli underminert gjennom flere generasjoner som følge av dagens holdning som er: Slipp innvandrerne inn - de er en ressurs for vårt land. Hedstrøm og Kleppe vil om 100 år fremstå som lysende enere - fordi de advarte. »

Så langt retten kan se, har As poeng vært å bevisstgjøre leserne på at en kultur kan gå til grunne ikke bare ved et væpnet overfall, men også ved en innvandring over tid. Så langt retten har forstått HEF, skal A ha sammenstilt disse to former dit hen at nåtidens innvandrere moralsk stilles i samme klasse som (nazi)Tyskland i 1940. For retten er det imidlertid ikke mulig å lese en slik kobling. Retten ser at den sammenstilling som A gjorde er dristig og stiller store krav til markante overganger for ikke å bli misforstått ved en hurtig gjennomlesning. Det kan nok stilles spørsmål om ikke A i større grad burde ha markert overgangene og påpekt øvrige forskjeller. Før et motinnlegg, inneholdende karakteristikker som klart er egnet til å skade en annens gode navn og rykte, utformes og innsendes, forventes imidlertid mer enn en hurtig gjennomlesning. Få ville da ha unngått å oppdage at sammenkoblingen utelukkende dekket det som er beskrevet i nærværende avsnitts første setning, og heller ikke mer.

Endelig foretok A i sitt innlegg en eksemplifisering, knyttet til den påståtte utviklingen i Frankrike. Retten er innforstått med at et bevisst uriktig fremstilt faktum brukt som middel i en argumentasjon kan ha preg av hets, og hvis dette gjelder folkegrupper, i verste fall rasisme. Imidlertid er riktigheten i As faktiske fremstilling ikke bestridt - Brit Nustad opplyste på spørsmål at hun i det hele tatt ikke hadde vurdert dette spørsmålet. Retten må da legge til grunn at A hadde belegg for sine påstander og at disse var trukket frem for å belyse en utvikling han fryktet ville inntreffe også i Norge. Retten kan vanskelig se dette som hets av folkegrupper, men en advarsel om en utvikling som han mener vil kunne inntreffe ved assimilering av et større antall innvandrere i en etablert kultur som den norske.

Som sitert ovenfor, har Brit Nustad på vegne av sentralstyret anført at As innlegg « oser av menneskeforakt.» På basis av gjennomgangen ovenfor er retten ikke i stand til å se hvor denne « menneskeforakt» skulle ligge. Videre « spiller» A ifølge Nustad på « fremmedfrykt og rasisme.» Rasisme er i Bokmålsordboka beskrevet som « Menneskesyn, politikk el. sett av holdninger som bygger på den oppfatning at visse raser er andre raser overlegne, rasefordommer,» hvilket retten anser for å være en gjengs oppfatning av ordet.

Retten har imidlertid vondt for å se at A i sitt innlegg gav uttrykk for at nordmenn menneskelig sett er andre raser eller folkeslag overlegne. Det som A uttrykte, var at norsk kultur og normer er best for nordmenn, en oppfatning som retten antar deles av flertallet av befolkningen, videre at stor grad av innvandring setter disse i fare og dertil i seg selv er konfliktskapende. Dette er en politisk meningsytring som man kan si seg enig eller uenig i, og som muligens ikke ble ansett som såkalt politisk korrekt, i hvert fall ikke tilbake i 1999. Men retten er ikke i dette i stand til å se elementer av « rasisme, » slik dette begrepet normalt oppfattes.

Retten må etter dette konkludere dit hen at Brit Nustad ved sitt leserinnlegg av 24. august 1999 på vegne av sentralstyret i HEF har ærekrenket A, og at det ikke er ført sannhetsbevis for de utsagn som er referert ovenfor.

Retten vil endelig vurdere hvorvidt straffeloven § 249 nr. 3 bør gis anvendelse. Retten kan imidlertid ikke se at HEF har vært « nødsaget» til å uttale seg slik HEF gjorde for å ivareta egen tarv. A har verken i innhold eller underskrift gjort noen referanse til HEF, men tvert imot under sitt navn tilføyd « Kristiansand Frp.» Uttalelsen fra sentralstyret om at A hadde « blandet rollene» fremstår derfor for retten som særdeles misvisende. I lys av at mange allikevel ville kjenne As posisjon som

fylkesleder, ser retten et behov for HEF for å markere at As synspunkter på daværende innvandringspolitikk ikke falt sammen med HEF's. Dette formålet ville imidlertid ha vært oppnådd uten bruk av de karakteristikker som her ble benyttet. Videre kan ikke retten se noen nødvendighet for HEF å ivareta andres tarv, i dette tilfellet innvandrernes. Som tidligere bemerket, må innvandringspolitikk sies å ligge relativt langt fra HEF's kjerneformål, slik dette er beskrevet i vedtektenes §§ 1 og 2. Uansett kan retten ikke se innlegget utformet med den aktsomhet som bestemmelsen krever.

A vil etter dette i medhold av skadeserstatningsloven § 3-6 være berettiget til oppreisning. Denne skal fastsettes « *som retten finner rimelig.*» Som innrykket i en avis har ærekrenkelsen nådd en relativt stor krets, dog slik at Fædrelandsvennens leserkrets hovedsaklig kan begrenses til Sørlandet. Imidlertid må innlegget antas lest av nettopp de miljøer hvor A hadde mye av sin omgang, og det må ha vært særlig belastende for ham å bli gitt de nevnte karakteristikker av en organisasjon hvortil han gjennom mange år hadde ofret mye av sin energi. Retten finner at oppreisningsbeløpet bør settes til kr 30.000,-.

Hva endelig angår de uttalelser som lokallagsleder i Mandal, Jacob Erstad, gav til avisen Lindesnes den 11. august, kan retten ikke se at HEF som forbund kan stå ansvarlig for disse. Retten bemerker at en lokallagsleder « velges nedenfra, » og at Erstad således har kommet i sin posisjon uten at forbundet har hatt noen innflytelse på dette. HEF kan videre ikke sees å ha noen instruksjonsmyndighet på dette området, og er uansett ikke blitt konsultert forut for Erstads uttalelser. Dette - og andre foreningsrettslige prinsipper som retten ikke går inn på - tilsier at HEF ikke bør stå ansvarlig for hva Erstad uttalte.

Etter dette vil A bli tilkjent oppreisning med kr 30.000,- på bakgrunn av innholdet i Brit Nustads/sentralstyrets leserinnlegg i Fædrelandsvennen av 24. august 1999. For øvrig frifinnes HEF.

Ad saksomkostninger:

Saken er dels vunnet, dels tapt av begge parter. Etter tvistemålslovens § 174 første ledd skal da hver av partene i utgangspunktet dekke egne saksomkostninger. Idet retten ikke ser grunnlag for å anvende bestemmelsens annet ledd, vil saksomkostninger ikke bli tilkjent noen av partene.

Domsslutning:

- 1. Innen 2 - to - uker betaler Human-Etisk Forbund til A i oppreisning en sum stor kr 30.000,- - kronertrettitusen 0/100 -, tillagt lovens rente fra forfall til betaling skjer. For øvrig frifinnes Human-Etisk Forbund.*
- 2. Saksomkostninger idømmes ikke.*